Liikenne- ja viestintävaliokunta

Liikenne- ja viestintävaliokunta VNS 2/2022 vp

Lausunto Valtioneuvoston selonteosta Julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023-2026

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoa VNS 2/2022 vp Valtioneuvoston selonteko Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2023-2026. ELY-keskukset kiittävät mahdollisuudesta lausua asiasta.

Julkisen talouden tilanne on haastava ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan tuo selkeän paineen varautumiselle ja puolustusmenojen kasvulle. Selonteko kuvaa hyvin julkisen talouden tilanteen ja sen lukuisat reunaehdot.

Pysyvistä 370 milj. euron säästöistä selkeästi suurin kokonaisuus, 127 milj. euroa, kohdistuu Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle. Säästöjen tarkemmasta kohdistamisesta päätetään selonteon mukaan vuoden 2023 talousarvion yhteydessä. Selonteon mukaan väylänpidossa painotetaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimia toimia sekä korjausvelan kasvun pysäyttämistä ja sen vähentämistä. Tätä pidämme äärimmäisen tärkeänä. Tieverkon korjausvelka kasvoi viime vuonna, se kasvaa tänä vuonna ja kiinnikurottavaa tulee vuosi vuodelta lisää. Vuosi 2023 on suunnitelman mukaan hyvin vaikea ja korjausvelka tulee vuoden 2023 aikana kasvamaan huomattavan paljon ja samoin vuosina 2024-2026.

Liikenne 12 -suunnitelma valmistui 2021 kesällä. 12-vuotisen suunnitelman mukaan olemassa olevan väyläverkon kunnossapitoon panostetaan erityisesti ja uusia kehittämishankkeita tehdään, kun se on kustannustehokkain ratkaisu valtakunnallisesti merkittävien pullonkaulojen ja haasteiden ratkaisemisessa. Liikenne 12 -suunnitelman mukaan perusväylänpidon rahoituksen vuosittainen taso on noin 1,4 mrd. euroa vuodesta 2025 alkaen ja lisäksi kaikkien väylämuotojen hoidossa ja korjauksissa huomioidaan vuodesta 2025 alkaen yleinen kustannustason nousu. Liikenne 12:n mukaan viimeisimpien kymmenen vuoden aikana kustannustason nousu on ollut noin 2,5 % vuodessa. Liikenne 12:n mukaan valtio lisää liikennejärjestelmään talousarviossa kohdistettuja määrärahoja kehyskauden (vuoden 2024) jälkeen arvioidun perusväylänpidon kustannustason nousun verran. Jotta tieverkon korjausvelan kasvu kyetään pysäyttämään ja kääntämään korjausvelka vähitellen laskuun, on Liikenne12:ssa linjatun rahoitustason varmistaminen jatkossa aivan keskeistä. Yleinen kustannustason nousu on myös välttämätöntä huomioida.

Tällä hetkellä yleinen kustannustason nousu on huomattavaa ja erityisesti polttoaineiden, bitumin ja monien keskeisten materiaalien hinnat ovat kohonneet nopeasti hyvin paljon. Esimerkiksi bitumin hinnan kallistumisen viimevuotisesta nostaa päällystämisen hintaa tänä vuonna noin 30 prosenttia. Päällystyskilometrejä saadaan aikaiseksi tänä vuonna vain n. 2300 km, kun tieverkon nykykunnon ylläpitämiseksi vaadittaisiin vuosittain noin 4 000 kilometrin mittaista päällystysohjelmaa. Vuosi 2023 näyttää rahoitustasoltaan niin alhaiselta, että edes pääteiden kunnon turvaaminen ei arviomme mukaan ole mahdollista koko maassa, kun päällystepituus on laskemassa selvästi alle puoleen

kunnon säilyttämiseen tarvittavasta pituudesta. Huonokuntoisten päällystettyjen teiden määrä tulee arviomme mukaan kasvamaan pelkästään vuoden 2023 aikana yli 800 kilometrillä eli ennätyksellisen paljon. Vuosien 2024-2026 näkymät ovat myös rahoituksen osalta niin alhaiset, että päällystysmäärät jäävät hyvin kauaksi tavoitetasosta ja korjausvelka kasvaa merkittävästi joka vuosi. Tiestön kunto tulee heikkenemään JTS-kaudella huomattavasti.

Valtakunnallisesti merkittäviä pullonkauloja ja haasteita on maantieverkollamme lukuisia. Vaikutuksiltaan hyvin positiivisia uusia kehittämishankkeita odottaa toteutumistaan huomattava määrä. Väylävirasto on laatinut väyläverkon investointiohjelman - virkamiesnäkemyksen uusien rata-, maantie- ja vesiväylähankkeiden toteuttamisesta ja niiden vaikutuksista vuosille 2022-2029 ja seuraava investointiohjelma vuosille 2023-2030 on lausunnoilla. Hankkeiden valinnassa on priorisoitu hankkeita, jotka edistävät mahdollisimman hyvin Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteita ja ohjelma on laadittu Liikenne 12 -suunnitelman rahoitustasoon. Laaditun investointiohjelman ulkopuolellekin on jäänyt paljon hyviä ja tarpeellisia hankkeita, sillä kehittämistarpeita on yli 10 miljardin euron edestä. Julkisen talouden suunnitelma 2023-2026 leikannee nimenomaan uusia kehittämishankkeita, jolloin on selvää, että moni investointiohjelman hanke jää vaille rahoitusta ainakin lähivuosina. Yritysten toimintaedellytyksiä hankaloittavia liikenteen pullonkauloja jää poistamatta, liikenneturvallisuuden ongelmakohtia parantamatta, kuntien kasvun esteitä poistamatta, ihmisten työ- ja koulumatkojen ongelmakohteet ratkomatta. Monien kehittämishankkeiden alueella on myös esimerkiksi todella huonokuntoisia siltoja, jotka ovat odottaneet kehittämishankkeen toteutusta ja usean ongelman ratkaisua yhdellä kertaa. Näköala tieverkon kehittämisen osalta on synkkä.

Selonteon mukaan yksityisteiden avustuksia korotetaan 10 milj. eurolla v. 2023 huoltovarmuuden turvaamiseksi. Yksityistieverkon merkitys on suuri ja on tärkeää, että yksityisteiden korjauksia ja perusparannuksia voidaan avustaa. Yksityistieavustusten määrärahataso on noussut huomattavasti eikä avustuskriteerit täyttäviä avustushakemuksia tule niin paljon, että nykyinenkään avustusmäärä pystytään myöntämään. Yksityisteiden parannushankkeet edellyttävät myös yksityistiekuntien omaa rahoitusosuutta. Jotta korotus todella saataisiin käytettyä huoltovarmuuden turvaamiseksi, tulisi valtionavustusperiaatteita arvioida uudelleen ja esimerkiksi nostaa valtionavustusprosenttia.

Selonteon mukaan liikenneverkon ylläpitoa ja kehittämistä tehostetaan mm. tiedon paremmalla hyödyntämisellä, uusien liikenneverkon kuntoa kartoittavien menetelmien hyödyntämisellä ja tietomallintamisen täysimääräisellä käyttöönotolla. Liikenneverkon suunnittelua kehitetään Liikenne 12 -suunnitelman mukaisesti ottamalla huomioon digitalisaation ja automatisaation vaikutukset tulevaisuuden liikennejärjestelmään ja liikennemääriin. Nämä ovat tarpeellisia ja hyödyllisiä toimia, jotka tuovat lisää tuottavuutta toimintaan ja ELY-keskukset ovat aktiivisesti mukana kehitystyössä. Näillä toimilla ei kuitenkaan ratkaista riittämättömän rahoituksen mukanaan tuomia ongelmia.

Tämä lausunto on ELY-keskusten yhteinen lausunto ja sen ovat valmistelleet liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueiden johtajat.

Johtaja Tuovi Päiviö

Jakelu Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta

Tiedoksi ELY-keskusten liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen johtajat
ELY-keskusten kirjaamot

Tämä asiakirja KEHA/3444/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/3444/2022 har godkänts elektroniskt

Päiviö Tuovi 02.05.2022 15:14